NAMŲ VAISTINĖ

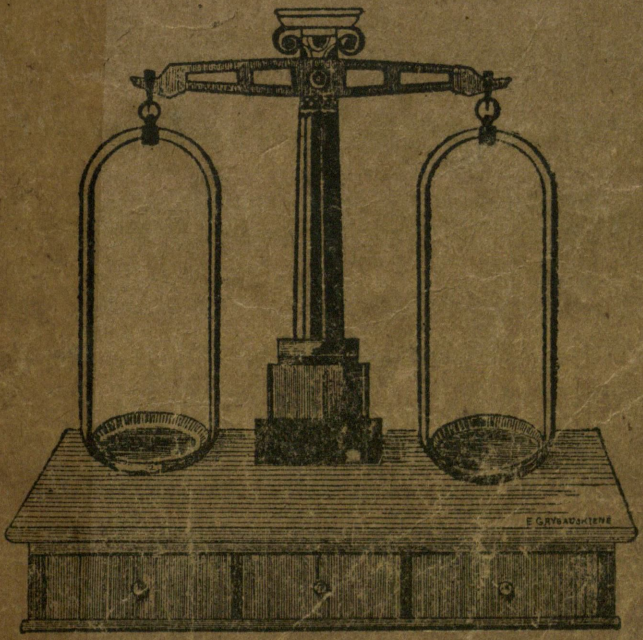

Prof. K. GRYBAUSKAS

Moksleivių ir jaunimo skaitymai

Pigiausios knygos

1) H. B. Stowe. **Dėdės Tomo Trobelė.** 2 lt. 80 ct.
2) O'Henry. **Amerikoniškos Apysakos.** 1 lt.
3) R. Tagore. **Gitanžali.** 1 lt. 20 ct.
4) A. Arnoux. **Sidas Kampiadoras.** 1 lt. 50 ct.
5) S. Bottičeli. **Renesanso tapytojas.** 1 lt. 50 ct.
6) J. J. Cooper. **Paskutinis Mogikanas.** 2 lt.
7) Oscar Wilde. **Granatų Pavėsy.** 2 lt. 4 ct.
8) J. J. Cooper. **Medžiotojas.** 2 lt.
9) Doc. J. Tumas. **Ką aš beatmenu.** 2 lt. 50 ct.
10) Ch. De Coster. **Flamandų Legendos.** 40 lt.
11) A. Tolstoj. **Aelita.** 4 lt.
12) Vaidilutė. **Kada Rauda Siela.** 2 lt.
13) Švaistas. **Naujan gyveniman.** 3 lt. 50 ct.
14) Prūsas. **Našlaičio dalia.** Zareckio vertimas. 3 lt. 50 ct.
15) Moljeras. **Šykštuolis.** S. Čiurlionienės vertimas. 2 lt.

Perkant keletą iš šio sąrašo knygų duodam iki 3% nuolaidos, o knygynams dar didesni %.

Visas šias ir kitas knygas galima pirkti **„Spaudos Fondo" knygyne.** Paštu išsiunčiami apdėtu mokes.

„Spaudos Fondo" knygynas

Kaunas, Laisvės alėja 62, tel. 12-12

LMF P-15198

Prov. K. Grybauskas
Lietuvos Universiteto laborantas

LMF

NAMŲ VAISTINĖ

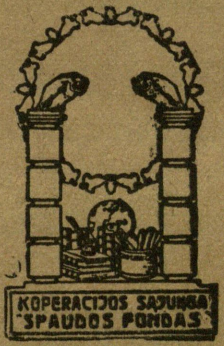

„Spaudos Fondo" leidinys.

Kaunas — — — — — — 1929

5:40816

Karo cenzūros leista

Spausdinta „Raidės“ koperatyvo spaustuvėje
Kaunas, Kęstučio 44, tel. 758

PRAKALBA.

„Namų vaistinės“ tikslas—duoti žmonėms suprantamų žinių apie tuos vaistus, kurie kiekvienuose namuose yra vartojami be gydytojo nurodymų. Kiekvienas vaistas, nors jis paprasčiausias būtų, reikalauja iš mūsų tam tikrų žinių ir priežiūros. Pavyzdžiui, reikalinga tiksliai žinoti, kiek to ar kito vaisto vartoti, kame tirpsta, su kuo jį galima maišyti, kaip turi būti jo atsarga laikoma ir kt. Be tų žinių, geriausiu atveju žmogus tik veltui pinigus išmeta už sumokėtą vaistą. Tiesa, kiekvieno vaistininko yra pareiga duoti reikalingų paaiškinimų savo pacientui, bet praktika rodo, kad tuos paaiškinimus žodžiu kai kas greitai pamiršta ir painioja labiausiai tada, jei turi reikalą kartu su keliais vaistais. Rezultate esti net tokių atsitikimų, kaip, pavyzdžiui, vieton Glaubero druskos geriama per nežinojimą Bertoleto druska, po kurios neatsarguoliui tenka su šiuo pasauliu atsisveikinti. Be to, nežinojimas paprastesnių cheminių ir fizinių laisvai vartojamo vaisto ypatybių irgi neleistinas, nes dėl to nemažai esti įvairių nesusipratimų, brangių vaistų gadinimų ir net pavojingų gaisro atžvilgiu atsitikimų. Taip pat gerai yra žinoma, kad nemaža mūsų visuomenės dalis žiūri į vaistą kaipo į kokį raganų bei burtų padarą. O nelaimei atsitikus jie dažnai ieško sau ne medicinos pagalbos, bet neleistinų šundaktarių patarimo. Pastarieji tiesiog žmogaus vardą žeminančiu būdu gydo džiovintomis gyvatėmis, įvairiais „raganų aliejais“ ir kitais

panašiais „vaistais“. Tad „Namų vaistinės“, nurodančios, iš ko paprastesnieji vaistai gaminami, kaip ir kuriems reikalams jie naudojami, yra tikslas palaikyti visuomenėje geresnį pasitikėjimą medicinos mokslo pripažintais vaistais ir medikalais.

Tekste nurodomas vaistų davinys suaugusiems žmonėms, o vaikams duodama:

iki	1	metų	amžiaus	1/10	davinio dalis
„	3	metų	„	1/6	„ „
„	6-8	„	„	1/4	„ „
„	12	„	„	1/3	„ „
„	15	„	„	1/2	„ „

Apytikris svorio matavimas namų matais:

1 stiklinėje telpa apie 200 gramų vandens,
1 šaukšte „ „ 30 „ „
1 šaukštely (arbatiniame) telpa apie 4 gramus, arba apie 60 lašų,
1 švaraus vandens lašas sveria 0,06 gramo.

Spiritiniai, aliejiniai skystimai, rūgštys, įvairių druskų skiediniai ir kt. būna ir lengvesni ir sunkesni už vandenį.

Acto esencija (Acidum aceticum).

Savo aštriu kvapu ir rūgščiu skoniu acto esencija yra visiems gerai pažįstamas skystimas. Laboratoriniu būdu actas gaminamas iš tam tikros druskos ir sieros rūgšties. Švari acto esencija bespalvė, skaidri, greitai garuoja, minša įvairiais kiekiais vandeny, spirite ir glicerine; šalty kristalizuojasi. Koncentruotoje acto esencijoje (96%) tirpsta kamporas, smalos ir aliejai.

Esencijos garai dega žydria liepsna.

Gryna acto esencija tepamos karpos, nuospaudos (atsargiai), vandeniu atmiešta esencija plaujamos šviežiai apkrėstos žaizdos, pavyzdžiui, įpiovimai, įkandimai ir kt. Tam tikru būdu paruošta esencija uostoma migrenei pašalinti ir iš nosies bėgančiam kraujui sulaikyti. 2—6% acto esencijos skiedinys duodamas gerti po vieną šaukštelį kas 5—10 minučių stipriais šarmais nusinuodijusiems, juo vilgomas karščiuojančio ligonies kūnas, dedamas į gėrimus ir valgius skoniui pagerinti.

Iš paprastos acto esencijos vaistinėse gaminamas kvepiantysis actas (Acetum aromaticum), kuris labai maloniai kvepia ir vartojamas, kaipo higienos vaistas, nuvargusiam, sukaitusiam kūnui šluostyti, nuo ko pakyla jo energija ir alsavimas darosi gilesnis.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje, vėsioje vietoje.

Alijošius (Aloë).

Tai sukietėjusios tam tikro augalo lapų sultys, kurios būna įvairaus didumo, tamsiai rusvos spalvos, blizgančių gabaliukų pavidalo, rausvai permatomais kraščiukais, charakteringo, nemalonaus kvapo ir kartaus skonio; gerai tirpstą spirite ir truputį vandeny.

Alijošius, priimtas mažame kieky, taip po 0,03—0,1 gramo gerai ir be skaudėjimo valo vidurius per 8—12 valandų. O didesni kiekiai, nuo 0,3 iki 0,5 gramo, sukelia jau nereikalingai smarkų vidurių susilpninimą. Šiek tiek didesniais kiekiais priiminėjant alijošius yra jau net pavojingas, nes veda prie gemorojo, prie pūslės ir lyties organų suerzinimo ir net prie pavojingo išsimetimo. Dėl to nėščios moterys turi saugotis alijošių priiminėję.

Vieton sauso alijošiaus, galima gerti jo lašai (Tinctura Aloë) po 10—20 lašų vienam kartui, geriausia — piene.

Laikomas gerai užkimštose bonkutėse.

Alūnas (Alumen).

Alūnas gaminamas iš tam tikrų mineralų. Jis bespalvių, permatomų kristalų pavidalo, apysaldžiai ir smarkiai traukiančio skonio, tirpstąs vandeny ir netirpstąs spirite. 1% paprasto alūno tirpinio tepama gerklė, anginai ir kitoms panašioms ligoms esant: švirkščiamas baltplovėms pašalinti, o 5—10% tirpiniu plaujamos kai kurios gangreninės žaizdos.

Didesniais ir lygiai apdilintais alūno kristalais trinamas veidas po skutimosi ir šiaip suerzinta oda.

Iš alūno gaminamas labai geras antiseptinis Burovo skystimas (Liquor aluminii acetici).

Alūnas laikomas paprastoje dėžutėje, o skystimas — bonkoje.

Amoniakas (Liquor ammonii caustici).

Bespalvis skaidrus skystimas, kuris turi labai smarkų, charakteringą kvapą; minša vandeny ir spirite.

Amoniakas gaminamas laboratorijose iš tam tikrų druskų ir šiaip gaunamas kai kuriuose fabrikuose, kaipo pašalinis produktas.

Amoniakas duodamas gerti po 10 lašų vandeny alkoholiu (degtine bei spiritu) apsinuodijusiems (girtiems), duodamas uostyti apalpusiems ir kt.

Atskiestu amoniaku (1 šaukštelis amoniako — 1 stiklinėje vandens) vilginamos vabzdžių (bičių, uodų, blakių ir kt.) įgeltos bei įkąstos kūno vietos.

Reumatu sergą žmonės trina amoniaku skaudančius sąnarius. Tam reikalui gerai yra amoniaką sumaišyti lygiomis dalimis su garstyčių, kamporo, turkpipirių spiritais ir su drignių aliejumi.

Be to, amoniakas plačiai pritaikomas technikos reikalams ir laboratorijose.

Laikomas stikliniu kamščiu užkimštoj bonkoj, vėsioje vietoje.

Angliškoji druska (Magnesia sulfurica).

Smulkūs, bespalviai, sūriai kartaus skonio, be kvapo, gerai tirpstą vandeny ir netirpstą spirite kristalai. Kaitinama pasileidžia. Ji gaminama iš mineralo kizerito arba gaunama kai kuriuose fabrikuose, kaipo pašalinis produktas.

Angliškoji druska geriama (15—30 gramų druskos — 1—2 stiklinėse vandens) viduriams valyti. Išgertoji druska paleidžia vidurius per 1—3 valandas. Druskos skoniui pagerinti į gėralą dedama citrinos sulčių.

Stambiesiems gyvuliams (karvei, arkliui) duodama vienam kartui išgerti 400—500 gramų druskos.

Laikoma paprastoje dėžutėje.

Anyžių lašai su amoniaku
(Liquor amonii anisatus).

Tai bespalvis, permatomas, charakteringo kvapo ir apysaldžiai aštraus skonio skystimas. Jis gaminamas iš anyžių aliejaus, iš etilo spirito ir iš amoniako. Geriamas 3—4 kartus per dieną po 5—10 lašų šiltame piene arba vandeny pavalgius, nuo ko sausas kosulys suminkštėja ir skrepliai lengviau atsikosi.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje, vėsioje vietoje.

Anodija, Hoffmano lašai (Spiritus aethereus).

Tai skaidrus, bespalvis, charakteringo kvapo ir aitraus skonio skystimas. Geriamas jis tiktai lašais ant cukraus arba vandeny (po 10—15 lašų nuo nuomaro, vėmimui pašalinti, širdies veiklumui pakelti).

Laikoma gerai užkimštose bonkutėse, toli nuo ugnies. Didesnis anodijos kiekis labai kenkia sveikatai.

Aspirinas (Aspirinum).

Aspirinas gaminamas iš salicilo rūgšties, o pastaroji yra karbolio produktas. Aspirinas — balti, be kvapo, maloniai apyrūgščio skonio kristalėliai arba milteliai, jie mažai tirpsta vandeny ir gerai spirite.

Aspirinas yra labai geras ir plačiai visų vartojamas vaistas nuo reumato, nuo persišaldymo, galvos skaudėjimo, nuo infliuencijos ir nuo kitų panašių

ligų. Geriamas jis po 0,2—0,5 gramo 1—3 kartus per dieną. Priėmus aspirino šiek tiek didesnį kiekį reikalinga saugotis šalto skersvėjo.

Laikomas stiklinėje bonkutėje, ne saulėje.

Arniko lašai (Tinctura arnicae).

Tai gelsvos spalvos skystimas, kuris gaminamas iš arniko augalo, augančio ir Lietuvoje.

Tyrais arba atskiestais (2 šaukštai lašų — 1 stiklinėje vandens) arniko lašais trinamos liaukos, vilginamos sumuštos arba šiaip sutinusios kūno vietos. Sumuštoms mėlynėms vilginti gerai yra arniko lašus sumaišyti lygiomis dalimis su švino vandeniu.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Averino tepalas (Unguentum Averini).

Šis tepalas baltas ir malonaus kvapo. Juo daugiausia gydomos mažų vaikų išlietos galvos, veido tvinkstą spuogai ir dedervinės.

Laikomas bonkutėje, šaltoje vietoje.

Baltojo sublimato tepalas
(Unguentum hydrargyri praeicipitati albi).

Šviežiu baltojo sublimato tepalu perrišamos pūliuojančios ir sunkiai gyjančios žaizdos, pritvinkimai, šunvotės ir kt.

Benzinas (Benzinum).

Tai bespalvis, greitai garuojąs skystimas. Jis gaminamas fabrikuose iš naftos, kvapą turi charakteringą, bent kiek panašų į žibalo kvapą. Benzinas vandeny

neminša, gerai tirpina riebalus, smalas ir asfaltą. Benzinas vaistams bemaž nevartojamas, jis tinka kai kurioms žaizdoms plauti (dažniausiai smala arba riebalais suterštoms žaizdoms plauti), laboratorijos tikslams ir turi didelę reikšmę technikoje.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje, vėsioje vietoje ir ko toliausia nuo ugnies.

Bertoleto druska (Kalium chloricum).

Bertoleto druska gaminama tam tikru būdu specialinėse laboratorijose. Tai blizgą, balkšvi, skaidrūs sriegeliai arba maži kristalėliai. Jie nesikeičia ore, be kvapo, tirpstą vandeny. Bertoleto druskos tirpiniu (1 šaukštelis druskos — 1 stiklinėje vandens) plaujama skaudanti gerklė, burna ir sutinę dantų smegenys.

Išgėrus Bertoleto druskos galima nusinuodyti, todėl reikia elgtis atsargiai, nenuryti!

Neatsargiai trinama bei kaitinama druska su cukrumi, su siera arba su angliu smarkiai trenkia, ko reikalinga labai saugotis.

Laikoma paprastose dėžutėse.

Bismutas (Magisterium bismuti).

Tai balti, vandeny netirpstą, be kvapo ir be skonio milteliai. Gaminami jie iš metalo bismuto ir azoto rūgšties.

Bismutas priiminėjamas kelis kartus per dieną po 0,3 gramo miltelių ir skystimo pavidalu vidurių (skilvio ir žarnų) ligomis sergant, pavyzdžiui, žarnų slogai ir kartu vidurių paleidimui sulaikyti. Išorinės ligos (egzema ir šiaip įvairios, daugiausia pūliuojančios,

žaizdos) tepamos bismuto tepalu, barstomos jo smulkiais milteliais, dažnai sumaišytais dar su kitais vaistais.

Laikomos paprastoje dėžutėje.

Boraksas (Natrium biboricum).

Paprastas boraksas randamas gamtoje tam tikro mineralo pavidale, bet vaistinis boraksas daugiausia gaminamas laboratorijose iš boro rūgšties ir sodos. Tai balti, netirpstą spirite ir gerai tirpstą vandeny ir glicerine milteliai. Kaitinamas boraksas pirma išsipučia ir pasidaro vadinamuoju degintu boraksu, paskui sutirpsta, o užaušęs susilieja į stiklo pavidalo masę.

Borakso skiediniu (1 šaukštelis borakso — 1 stiklinėje vandens) tepama gerklė, skalaujama burna. Nestiprus borakso tirpinys su nedidele glicerino priemaiša gerai minkština, švelnina veido ir rankų odą.

Laikomas paprastoje dėžutėje.

Boro rūgštis (Acidum boricum).

Tai visų plačiai vartojamas vaistas. Boro rūgšties tirpinys kartu su vandens garais išsimuša iš žemės gelmių per ugniakalnių plyšius daugiausia Italijoje ir kitose ugniakalnių šalyse.

Boro rūgštis yra balkšvai blizgą, čiupinėjami atrodo lyg riebūs sriegeliai, kurie apysaldžiai traukiančio skonio, tirpstą vandeny, taip pat spirite, glicerine ir iš dalies—etere. Spiritas su boro rūgštimi dega žalios spalvos liepsnele.

Boro rūgštis tinka tiktai išorinėms ligoms plauti. Ji neerzina kūno odos, sulyginti yra nenuodingas vai-

stas (nors didesniame kieky išgerta kankinančiai suerzina skilvį, nuo ko galimas net apsinuodijimas). Boro rūgšties 1—4% tirpiniu plaujama gerklė, burna, akys ir šiaip mažesnės žaizdos dezinfekuojamos. Iš 10 gramų boro rūgšties miltelių ir 90 gramų vazelino gaminamas boro tepalas, kuriuo yra gerai tepti suerzinta oda slogai esant—nosies angos ir kt. Be to, boro rūgštis yra labai gera priemonė prūsokams naikinti. Jie naikinami šitaip: imamas vienas kupinas šaukštelis boro rūgšties, tirpinamas 1 stiklinėje šilto vandens. Tame tirpiny mirkomos duonos plutelės ir išdėstomos jos vakarais ten, kur prūsokai veisiasi. Šis naikinimo būdas yra tikras ir nepavojingas nei žmonėms nei namų paukščiams.

Boro rūgštis laikoma paprastoje dėžutėje.

Botkino lašai (Guttae Botkini).

Tai rausvai gelsvi, rūgščiai kartūs, specifinio kvapo lašai. Geriami jie vandeny 3—4 kartus per dieną po 10—30 lašų paprastam vidurių tvarkymui, pavyzdžiui, viduriams gurguliuojant, raugelėjant, diegliams esant ir kt.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Botkino milteliai (Pulvis aerophorus Botkini).

Tai balti, be kvapo, charakteringo skonio, vandeny šniokščią milteliai. Jie geriami po 1 šaukštelį pusėje stiklinės vandens, pavalgius, sunkumui skilvy pašalinti, vidurių virškinimui sukelti ir jūros ligai sulaikyti.

Laikomi sausoje vietoje, gerai užkimštoje stiklinėje bonkutėje, nes atidrėgę jie sugenda, vandeny nebešniokščia.

Burovo skystimas
(Liquor aluminii acetici Bourovi).

Šis skystimas skaidrus, silpno acto kvapo. Burovo skystimas vartojamas įvairiems sutinimams prausti bei kompresams statyti, pavyzdžiui, odos uždegimams, pritvinkimams esant ir kt. Kompresus daryti geriau yra ne iš tyro skystimo, nes tam jis yra perstiprus, bet sumaišius jį su trimis vandens dalimis ir, be to, pridėjus dar truputį spirito arba degtinės.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje, vėsioje vietoje.

Bromo natris (Natrium bromatum).

Tai balti, rupūs, be kvapo apykarčiai sūraus skonio milteliai. Jie greitai drėgsta ore, gerai tirpsta vandeny ir iš dalies—spirite.

Bromo natras geriamas (po 0,5 gramo 2—3 kartus per dieną arba prieš gulant) nervams nuraminti, nemiegui šalinti, ir kt. Tokiems pat reikalams kai kas geria ir bromo kalį.

Laikomas gerai užkimštoje rausvo stiklo bonkoje.

Cinko oksidas (Zincum oxydatum).

Tai balti, purūs, be kvapo ir be skonio, vandeny netirpstą milteliai. Kaitinamas cinko oksidas geltsta, o atšalęs ir vėl baltas pasidaro. Vaistiškasis cinko oksidas gaminamas daugiausia iš tam tikros cinko druskos ir sodos. Vartojamas jis tepalų ir miltelių pavidalu įvairioms išorinėms žaizdoms barstyti bei tepti: suerzinta oda, patvinkę spuogai ir kt.

Laikomas paprastoje dėžutėje.

Cinko tepalas (Unguentum zinci).

Šviežias cinko tepalas gelsvai balkšvos spalvos, be kvapo. Jis vartojamas egzemoms, išbėrimams ir šiaip įvairiems odos suerzinimams tepti.

Laikomas šaltoje vietoje.

Citrinos rūgštis (Acidum citricum).

Citrinos rūgštis esti kai kuriose mūsų krašte augančiose uogose: spalgenose, bruknėse, žemuogėse, vyšniose, raudonuosiuose serbentuose ir kt., bet gaminama jį daugiausia iš tikrų citrinų sulties. Tai bespalviai giedrūs, charakteringų kristalų gabaliukai, kurie apšlampa labai drėgname ore ir vėl išdžiūsta sausoje, šiltoje vietoje; tirpsta vandeny ir spirite.

Citrinos rūgštis geriama įvairiuose limonaduose ir vaistiškuose gėrimuose kojaligei (podagrai), skorbutui pašalinti ir kt.; smulkiausi citrinos rūgšties milteliai, per pusę sumaišyti su pieno cukrumi ir keliais mėtų aliejaus lašais, šniauškiami dvokiančiai slogai (ozäena) šalinti.

Laikoma gerai uždengtoje bonkutėje.

Danijos karaliaus lašai
(Elixir pectorale Regis Daniae).

Tai tamsios spalvos skystimas, kuris turi charakteringą kvapą ir apysaldį skonį.

Danijos karaliaus lašai geriami po 15—30 lašų 3 kartus per dieną po valgio, šiltame piene sausam kosuliui suminkštinti.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Dantų lašai (Guttae odontalgicae).

Tai ypatingo kvapo ir skonio skystimas.

Dantų lašais suvilgintas vatos gabaliukas dedamas į skaudančio danties skylę.

Prieš dedant vaistus reikalinga kiaurasis dantis gerai išvalyti.

Degutas (Pix liquida).

Vaistingas beržo arba pušies valytas degutas plonname sluoksny permatomas ir turi charakteringą kvapą. Dedamas jis į įvairius tepalus odos ligoms tepti: niežams, egzemoms atsiradus ir kt.

Deguto vanduo (Aqua picis).

Deguto vanduo permatomas, gelsvos spalvos, degutinio kvapo ir skonio. Gaminamas jis iš beržo deguto ir paprasto vandens.

Deguto vanduo geriamas po 1 šaukštą 3 kartus per dieną šiltame ir kartais kiaulės taukais pramieštame piene chroniškam bronchitui palengvinti, skrepliams atkosėti ir kai kuriems vidurių parazitams naikinti.

Laikomas paprastoje bonkoje.

Degintas alūnas (Alumen ustum).

Alūnas šis gaminamas iš kristalinio paprasto alūno. Jis baltų miltelių pavidalo, mažai tirpstąs vandeny.

Degintojo alūno smulkiais milteliais barstomos gyvulių pūliaujančios žaizdos. Tie patys milteliai, sumaišyti su talku ir su nedideliu kiekiu salicilo rūgšties gerai šalina tarpupirščių ir pažasčių prakaitavimą.

Iš degintojo alūno vaistinėse gaminamas a k i ų a k m e n ė l i s, kuris gydytojų vartojamas daugiausia trachomai gydyti.

Laikomas paprastoje dėžutėje.

Deginta magnezija (Magnesia usta).

Bəlti, neva pasipūtę, vandeny netirpstą milteliai. Jie geriamı 3—5 kartus per dieną po 0,5 gramo ant peilio viršūnės sukietėjusiems viduriams tvarkyti, skilvio sunkumui ir jo išpūtimui šalinti, rūgščiai atsiraugiant ir kt.

Laikoma gerai užvožtoje dėžutėje, sausoje vietoje.

Destiliuotas vanduo (Aqua destillata).

Tai skaidrus, be spalvos, be kvapo ir be skonio skystimas. Destiliuotas vanduo gaminamas tam tikru būdu iš paprasto vandens. Naudojamas jis mikstūroms, vaistiškiems tirpiniams gaminti ir laboratorijose.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje.

Drignių aliejus (Oleum hyoscyami).

Drignių aliejus permatomas, žalios spalvos, charakteringo kvapo skystimas. Jis gaminamas iš džiovintų drignių augalų lapų ir provanso aliejaus.

Drignių aliejumi, dažniausia sumaišytu su kitais vaistais, tiktai išorinės ligos tepamos, diegliams, reumatui, kaulų sukimui esant ir kt.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje, vėsioje ir nesaulėtoje vietoje.

Garstyčių popieris (Charta sinapis).

Tai storokas popieris su priklijuotais vienoje pusėje juodųjų garstyčių miltais. Jis, sušlapintas šiltu vandeniu, dedamas prie kūno šiurkščiąja puse. Garstyčių popieris yra labai populiarus ne tik liaudies, bet ir mokslo medicinoje reumatui, plaučių uždegimui, nuomarui, migrenei, diegliams ir kitoms ligoms gydyti. Neturint tokio popierio, ūmam reikalui esant, galima jį pakeisti garstyčių miltų tešla, arba šviežio krieno skutenomis, kurios, sudėtos tarp dviejų plonų skudurėlių, pririšamos prie skaudančios vietos ir laikomos kiek galint ilgiau, iki valandos laiko.

Laikomas sausoje vietoje.

Geležies chloridas, Geležies raudonieji lašai (Ferrum sesquichloratum solutum).

Geležies raudonieji lašai permatomi, gelsvai rausvos spalvos, be kvapo, labai traukiančio skonio. Jie gaminami iš grynos geležies ir tam tikrų rūgščių. Vartojami daugiausia tiktai sruvenančiam kraujui sustabdyti arba gyvajai mėsai prideginti. Dėl to kraujuojanti žaizda tepama lašuose sumirkyta žąsies plunksna.

Laikomi stikliniu kamščiu užkimštoje bonkutėje, tamsioje vietoje.

Geležies sulfatas (Ferrum sulfuricum).

Šviesiai žalios spalvos, vandeny tirpstą kristalai, kurie bestovėdami ore rudėja. Geležies sulfatas gaunamas, kaipo pašalinis produktas, alūno kasyklose. Jis imamas sanitarinėms dezinfekcijoms daryti, plačiai var-

5:40816

tojamas technikos reikalams, pavyzdžiui, rašalui, naminiams dažams gaminti ir kt.

Laikomas užvožtoje dėžutėje.

Geriamoji soda (Natrium bicarbonicum).

Balti, be kvapo, charakteringo skonio, vandeny tirpstą milteliai. Jie gaminami laboratorijose iš paprastosios sodos (Natrium carbonicum). Geriamoji soda turi labai platų pritaikymą žmogaus gyvenime. Kaipo vaistas ji geriama mineraliniuose vandenyse, mikstūrose ir miltelių pavidalu chroniškai skilvio ir kvėpavimo takų slogai, kartėliui (rėmui) šalinti, tirštam skrepliui suminkštinti ir kt. Soda priiminėjama retai, po mažai (ant peilio viršūnės) ir būtinai po valgio, nes neprisilaikant šitų reikalavimų, galima viduriams pakenkti. Sodos skiedinys (1 šaukštelis sodos — 1 stiklinėje vandens) kai kada imamas dezinfekuojantiems kompresams daryti ir pūliaujančioms žaizdoms perrišti.

Laikoma dėžutėje, sausoje vietoje.

Gipsas (Gypsum ustum).

Smulkūs, balti, be kvapo ir be skonio, labai mažai vandeny tirpstą milteliai. Gipsas randasi gamtoje mineralo pavidale, kuris deginamas kaip kalkės ir laikomas sausoje vietoje, gerai užvožtuose induose, kad neatidrėgtų.

Iš 2 dalių gero gipso, sumaišyto su 1 dalimi vandens, pasidaro košelė, kuri privalo per 5 minutes laiko sustingti į kietą masę.

Gipsas vartojamas chirurgijos reikalams (sulaužytoms kojoms ir rankoms gipsuoti), bet daugiausia — skulptūros ir technikos darbams.

Laikomas sausoje vietoje.

Gyvojo sidabro plasteris (Emplastrum hydrargyri cinerei).

Tai pilka, kietai tirštos konsistencijos masė, kuri gaminama iš gyvojo sidabro, įvairių smalų, vaškų ir riebalų. Plasteriu tepamas minkštas audeklas, kuriuo apdedamos sunkiai tvenkstančios votys. Nuo to jos greičiau suminkštėja, pratrūksta, o plastery esamas gyvasis sidabras be kita ko gerai dezinfekuoja atsivėrusias žaizdas.

Laikomas dėžutėje.

Glaubero druska (Natrium sulfuricum).

Bespalviai, be kvapo, vandeny tirpstą kristalai, kurie pastovėję sausame ore subira į baltus miltelius (Natrium sulfuricum dilapsum). Skonis druskos apysūriai šaltas, dėl to ją lietuviai vadina: šaltoji druska.

Glaubero druska geriama po 15—30 gramų stiklinėje šilto vandens viduriams valyti. (Glaubero druska veikia beveik taip pat, kaip ir angliškoji druska). Stambiems gyvuliams (arkliui, karvei) duodama vienam kartui apie 400—500 gramų glaub. druskos.

Į miltelius pavirtus druska negenda, bet tada ji būna bent kiek stipresnė.

Laikoma dėžutėje.

Glicerinas (Glycerinum).

Tai aliejaus tirštumo sunkus, skaidrus, bespalvis, be kvapo, saldaus skonio skystimas, kuris gerai minša vandeny ir spirite. Nevalytas glicerinas gaunamas kaipo pašalinis produktas muilo fabrikuose.

Glicerinas labai plačiai vartojamas medicinos, kosmetikos ir technikos reikalams.

Glicerinas, sumaišytas su 3% borakso vandeniu ir su 10% spirito bei odekolonu, gerai švelnina rankų ir veido odą. Be to, glicerinas dažnai dedamas į kai kuriuos tepalus ir retkarčiais net geriamas lašų pavidalu.

Laikomas bonkutėje.

Hebro spiritas (Spiritus saponatus kalinus Hebrae).

Permatomas, žalios spalvos, kvepiąs skystimas. Jis gaminamas iš žaliojo muilo ir tam tikrų aliejų.

Hebro spiritas naudojamas vietoj muilo galvai trenkti, pleiskanoms naikinti, plaukų slinkimui šalinti, kambariniams gyvuliams prausti ir kai kuriems amaru apsėstiems augalams purkšti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje.

Inozemcevo lašai (Guttae Inosiemzevi).

Tai drumzlėti, gelsvos spalvos lašai, kurie geriami 3—4 kartus per dieną po 10—30 lašų vandeny skaudantiems ir paleistiems viduriams sulaikyti. Prieš vartojant lašus reikalinga sudrumsti.

Laikomi užkimštoje bonkutėje.

Jodas (Tinctura Jodi).

Jodas, arba, tikriau pasakius, jodo lašai gaminami iš metalinio jodo ir spirito. Tai tamsiai raudonai rudos spalvos, ypatingo kvapo ir skonio skystimas.

Tyrais jodo lašais arba sumaišytais su glicerinu tepamos šviežiai apkrėstos žaizdos ir įvairūs sutinimai. Retkarčiais kai kas geria jodą po 1—3 lašus piene arba sirape skilviui dezinfekuoti ir nuo chroniško reumato.

Laikomas rausvoje, stikliniu kamščiu užkimštoje bonkoje, vėsioje vietoje.

Jodo geležies sirapas (Sirupus ferri jodati).

Tai saldus, be kvapo, skaidrus, bemaž bespalvis arba silpnai gelsvas skystimas, kuris turi savyje 5% jodo geležies. Jis gaminamas iš geležies, iš metalinio jodo, iš cukraus ir vandens.

Jodo geležies sirapas geriamas lašų pavidalu (po 2—15 lašų piene, pavalgius) dažniausiai vaikų skropului, liaukoms ir kt. ligoms šalinti.

Laikomas paprastoje bonkutėje, s a u l ė j e.

Jodo kalis (Kalium jodatum).

Tai maži, balti, sausoje vietoje pastovūs, sūriai kartaus, šiek tiek jaučiamo jodo kvapo kristalai. Jie gerai tirpsta vandeny ir mažai spirite. Gaminamas iš tyro (metalinio) jodo ir tam tikros druskos.

Jodo kalis geriamas tirpinio pavidalu (3—5 gramai jodo kalio — 1 stiklinėje vandens) po vieną šaukštą 3—4 kartus per dieną po valgio chroniškam reumatui, padagrai, liaukoms, skrofului, astmai, sifiliui ir daugeliu kitų panašių ligų sergant.

Jodo druskų nepatariama gerti džiovininkams ir keno silpni inkstai.

Laikomas tamsaus stiklo bonkutėse.

Jodoformas (Jodoformium).

Tai šviesiai geltonos spalvos, nemaloniai žvarbaus kvapo, netirpstą vandeny ir gerai tirpstą spirite, etere, aliejuose, smulkių kristalėlių pavidalo milteliai.

Jodoformas daugiausia vartojamas pūliuojančioms ir dvokiančioms žaizdoms barstyti. Be to, iš jodoformo gaminami tepalai, skiediniai, jodoformo vata ir aseptinė jodoformo marlė (Jodoformu suterštos rankos plaunamos garstyčių miltų tešla, kuria pašalinamas biaurus kvapas).

Laikomas gerai užvožtoje stiklinėje bonkutėje, tamsioje vietoje.

Atsargiai, nuodingas!

Jovaro (topolio) pumpurai (Gemmae Populi).

Tai paprasto, pas mus augančio jovaro arba balzaminio, piramidalinio topolio pumpurai (spurgai), kurie renkami anksti pavasarį. Iš šviežių pumpurų gaminami spiritiniai lašai (merkiama 10 gramų pumpurų — 90 gramų spirite) (Tinctura Populi) ir tepalas (Unguentum Populi) įvairiems odos suerzinimams ir uždegimams tepti.

Sausų pumpurų atsarga ilgai nelaikoma.

Ybiškės sirapas (Sirupus Althaeae).

Saldus, pustirštis, gelsvas, skaidrus, gleivingas skystimas. Jis geriamas šaukšteliu arba lašais mažų vaikų sausam kosuliui suminkštinti ir dedamas į tam tikras mikstūras.

Laikomas vėsioje vietoje, kad nesurūgtų.

Kalio permanganatas (Kalium hypermanganicum).

Tai tamsiai rausvi, melsvo atspalvio, blizgą kristalėliai. Jie be kvapo, tirpstą vandeny. Kalio permanganato silpnu tirpiniu (1—3 maži kristalėliai kalio permanganato — 1 stiklinėje vandens) skalaujama burna, plaujamos kai kurios dvokiančios žaizdos ir kt. Panašiu, arba bent kiek stipresniu kalio permanganato vandeniu apipilstomos ligonių išmatos, mazgojami nakties indai, nuo ko išnyksta negeras puvėsio kvapas. Kalio permanganato tirpiny kai kas prieš verdant merkia negerai kvepiančią mėsą. Saugotis maišyti kalio permanganatą su glicerinu, su cukrumi ir aplamai su organiniais daiktais, nes gali užsidegti.

Laikomas bonkutėje, ne saulėje.

Kalkių vanduo (Aqua calcis).

Tai skaidrus, be spalvos ir be kvapo skystimas; virinamas jis greitai drumsčiasi; gaminamas iš paprasto vandens ir iš degintų kalkių.

Iš lygių dalių kalkių vandens ir sėmenų aliejaus gaminamas tam tikras skystas tepalas (Linimentum calcareum), kuriuo šviežiai nuplikytos žaizdos tepamos. Be to, kalkių vanduo geriamas po vieną šaukštą 3—4 kartus per dieną piene žarnų slogai šalinti (dažniausiai — vaikams), taip pat geria jį nėščios motinos, kurių vaikai linkę rachitu (anglų liga) sirgti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje.

Kamporas (Camphora).

Kamporas turi charakteringą kvapą ir skonį, tirpsta spirite, aliejuose, etere ir netirpsta vandeny. Gamina-

mas jis iš tam tikrų Japonijoje ir Azijos rytuose augančių medžių medienos ir žievės. Kamporo labai mažus kiekius geriant, palaikomas nusilpnėjęs širdies veiklumas, palengvinamas skrepliaus atkosėjimas, šalinamas reumatas, įvairūs odos uždegimai, rožė ir kt. Nepatariama kamporo nei gerti nei po oda leisti be gydytojo nurodymų, nes galima labai sveikatai pakenkti.

Technikos ir namų reikalams kamporas irgi naudingas, pavyzdžiui, celiuliozai gaminti, kandėms naikinti ir kt.

Laikomas standžiai užvožtose stiklinėse arba skardinėse bonkutėse.

Kamporo aliejus (Oleum camphorae).

Tai skaidrus, gelsvos spalvos, kamporo skonio ir kvapo aliejus. Jis gaminamas iš 1 dalies kamporo ir 9 Provanso aliejaus dalių. Kamporo aliejumi tepamos sumuštos, nuo reumato, arba nuo dieglių skaudančios kūno vietos ir šiaip kai kurios odos ligos.

Laikomas paprastoje bonkutėje.

Kamporo tepalas (Unguentum Camphorae).

Tepalas šis gelsvas, ypatingo kamporo kvapo. Šviežiu kamporo tepalu tepamos nušalusios kūno dalys ir įvairūs odos suerzinimai.

Laikomas stiklinėse dėžutėse, šaltoje vietoje.

Karalių milteliai

(Pulvis Liquiritiae compositus).

Gelsvai žalsvi, charakteringo kvapo ir skonio, vandeny netirpstą milteliai. Jie geriami po 1 šaukštelį 1—3 kartus per dieną, pavalgius, gemorojui šalinti, viduriams tvarkyti, dezinfekuoti, valyti ir kt.

Karbolius (Acidum carbolicum).

Karbolius esti paprastas ir valytas. Pastarasis būna kristaluose ir ištirpintas. Karbolius gaminamas iš akmens anglies deguto. Paprastasis karbolius apytirštis, juodai rusvos spalvos, ploname sluoksny — permatomas, aitriai sunkaus, neva pridegusio kvapo, vandeny mažai tirpstąs, o spirite, etere ir kai kuriuose karštuose šarmuose gerai tirpstąs skystimas. Paprastasis karbolius vaistams beveik nevartojamas. Jis yra gera priemonė sanitarijos reikalams, kur plačiai vartojamas išeinamoms vietoms, tvartams ir kt. dezinfekuoti epidemijos metu. Paprastuoju karbolium sutepti rąstai, stulpai ir šiaip statybos medžiaga ilgai nepūna. Iš paprastojo karboliaus gaminamas valytasis, medicininiškasis karbolius, kuris plačiai vartojamas ne tik medicinos ir veterinarijos, bet ir technikos reikalams. Medicininiško karboliaus 2—5 procentų vandeniu dezinfekuojamos (plaunamos) kūno dalys ir šiaip įvairūs namų daiktai. Be minėto vandens, tokio pat stiprumo gaminamas dar karboliaus spiritas, glicerinas, aliejus ir tepalas, kuriais tepamos įvairios išorinės žaizdos. Dėl savo nuodingumo pastaraisiais laikais karbolius jau mažai bevartojamas į vidurius.

Karbolium nusinuodijimo pažymiai:

Galvos skaudėjimas, svaigulys, apkurtimas, didelis

susijaudinimas, seilių tekėjimas ir prakaitavimas. Karbolium nusinuodijusiems duodamas gerti prėskas pienas, aliejus, įvairios gleivės, vadinamosios cukraus kalkės (Calcaria sacharata). Karbolium galima nusinuodyti ne tik jį išgėrus, bet kai kada net plaujant odą arba dideles žaizdas, kas atsitinka dažniausiai mažus vaikus neatsargiai slaugant.

Laikomas bonkutėje, atsargiai.

Karboliaus tepalas (Unguentum carbolisatum).

Karboliaus tepalu tepamos gyvulių ir žmonių pūliuojančios žaizdos, labiausiai vasaros metu.

Laikomas bonkutėje.

Karčioji arbata (Species amarae).

Tai bent kelių karčiųjų žolelių mišinys. Karčioji arbata (verdama—1 šaukštas arbatos 1 stiklinėje vandens) geriama po $^1/_2$—$^1/_4$ stiklinės už pusvalandžio prieš valgant apetitui sukelti, vidurių virškinimui sutvarkyti ir kartu su tuo—visam nusilpnėjusiam kūnui sustiprinti.

Laikoma sausoje vietoje.

Karlsbado druska (Sal Carolinum).

Esti tikra Karlsbado druska ir dirbtinė. Jos abidvi vienodai vartojamos: geriamos po 1 šaukštelį stiklinėje vandens, pavalgius skilvio slogai šalinti, vidurių virškinimui pakelti ir aplamai — visiems viduriams sutvarkyti.

Laikoma bonkoje.

Kefiras (Kefirum).

Tai rūgštaus pieno pavidalo ir skonio skystimas, kuris ypatingu būdu gaminamas iš prėsko pieno ir tam tikrų kefiro grybelių (kefiro grybeliai parduodami vaistinėse). Kefiras geriamas kaip paprastas rūgštus pienas dažniausiai nuo džiovos, vidurių slogos ir šiaip visam kūnui sustiprinti.

Vieton grybelių vaistinėse parduodamos tam tikros kefiro tabletės, iš kurių labai paprastu būdu (tirpinant piene tabletę) kiekvienam žmogui galima pasigaminti šio gardaus ir labai sveiko gėrimo.

Laikomas gerai užkimštose g u l s č i o s e bonkose, vėsioje vietoje.

Kiaulagrikiai (Semina Foeni graeci).

Tai pailgi, susiploję, šiek tiek raukšlėti žirniukai arba jų miltai. Kiaulagrikiai ypatingai kvepia, gleivingai apykarčio skonio. Savaime veisiasi jie Rytų ir Pietų kraštuose, bet lengvoje, šiltoje ir derlingoje žemėje galima kiaulagrikiai auginti ir Lietuvoje sėjant ir prižiūrint juos maždaug kaip žirnius. Kiaulagrikių arbata (1 šaukštelis grūstų sėklų — 1 stiklinėje vandens) geriama po $^1/_2$ stiklinės 3—4 kartus per dieną, pavalgius, plaučių ligomis sergant. Kiaulagrikių miltai turi savyje daug vitaminų, tad jie, be to, patariami dar ūkininkams, kurie laiko daug smulkių gyvulių: veršelių, paršelių, paukščių ir kt. Visi gyvuliai, kuriems duodama kiaulagrikių, greitai auga, tunka, o paukščiai geriau deda. Sauja kiaulagrikių miltų maišoma į vienkartinę veršelio duoklę. Smulkesniems gyvuliams kiaulagrikių duodama mažiau, nors jie ir dideliame kiek

yra nekenksmingi. Kiaulagrikiai būna dar maistingesni gyvuliams, jei jie maišomi su fosforo kalkėmis (Calcium phosphoricum); paprastai maišomos 3 dalys kiaulagrikių miltų ir 1 dalis fosforo kalkių.

Laikomi sausoje vietoje.

Kiaulės taukai (Adeps suillus).

Lydyti, vaistiniai kiaulės taukai turi būti švieži, nesūdyti, charakteringo, lengvo kvapo ir skonio, balti.

Iš taukų, kaipo gerai į odą įsisunkiančių riebalų, gaminami įvairūs vaistingieji tepalai ir plasteriai.

Laikomi šaltoje vietoje.

Kinai (Chininum muriaticum).

Kinai gaminami iš kinų medžio žievės. Tai baltų, pailgų, blizgančių kristalėlių pavidalo milteliai. Jie tirpsta tiktai verdančiame vandeny ir spirite.

Kinai be kvapo, labai kartaus skonio. Jie laikomi labai populiariu vaistu nuo drugio (maliarijos). Kinai geriami po 0,3—0,5 gramo už 6—8 valandų prieš kratant. Jeigu drugys krato nevienodomis valandomis, tai kinai geriami dažniau ir kas kart vis kitu laiku. Be drugio, kinai geriami nuo infliuencijos, apetitui sukelti, nervams raminti ir kt.

Be šių, yra dar daug kitų kinų rūšių, iš kurių čia paminėsiu vadinamuosius sieros kinus (Chininum sulfuricum). Jie smulkesni, švelnesni, silpniau organizmą veikia, greičiau vandeny tirpsta ir pigesni už pirmuosius.

Laikomi bonkutėje, sausoje vietoje.

Kinų lašai (Tinctura chinae).

Kinų lašai permatomi, raudonai rusvos spalvos, be ypatingo kvapo ir labai kartaus skonio. Jie gaminami iš kinų žievės ir spirito. Kinų lašai geriami po 20—60 lašų vandeny arba raudoname vyne apetitui sukelti ir visam organizmui sustiprinti.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Kolofonija (Colophonium).

Tai kieta smala, kuri gaminama iš tirštojo terpetino, šildoma ji praskysta ir kvepia; gerai tirpsta spirite, aliejuose, etere ir kt. Virinant kolofoniją su stipriais šarmais gaunamas vadinamasis smalos muilas.

Kolofonija vartojama įvairiems plasteriams gaminti ir, daugiausia, technikos reikalams.

Laikoma dėžutėje.

Kolodija (Collodium).

Kolodija gaminama tam tikru būdu iš higroskopiškosios vatos. Tai bespalvis, skaidrus aliejaus tirštumo skystimas, kuris neminša vandeny, turi etero kvapą ir aitrų skonį. Kolodija sutepta kūno vieta išdžiūvus palieka aptraukta stipriai prilipusia ir ilgai vandeniu nenuprausiama plėnele. Kolodija vartojama chirurgijos reikalams ir šiaip odos įdrėskimams, suerzinimams, pirštų šerpėms tepti ir kt. Prieš tepant suerzinta vieta bei žaizda privalo būti gerai išdezinfekuota ir sausa, nes kitaip po plėnele gali pritvinkti arba pati kolodijos plėnelė nesilaikyti.

Laikoma gerai užkimštoje bonkutėje, vėsioje vietoje.

Kreidas (Calcaria carbonica praecipitata).

Vaistingasis kreidas gaminamas iš marmuro. Tai gražiai balti, švelnūs, vandeny netirpstą milteliai. Jie dedami į kai kuriuos tepalus ir retkarčiais net geriami skilvio ir žarnų ligomis sergant. Iš kreido gaminami geri milteliai dantims valyti. Gaminami jie šitaip: imama 40 gramų kreido miltelių, 5 gramai karbonato magnezijos, 5 gramai smulkiausių orarykštės šaknies (Iris germanica) miltelių ir 4 lašai mėtų aliejaus. Viskas gerai sumaišoma, sijojama. Tais milteliais apibarstytu šepečiuku kasdien valomi dantys ir jų smegenys, nuo ko jie sustiprėja, o burnoje pašalinamas sveikatai pavojingas puvėsis.

Laikomas dėžutėje.

Kreolinas (Creolinum).

Tai tamsus, deguto pavidalo ir kvapo skystimas. Jis gaminamas iš akmens anglių produktų. Kreolinas, sumaišytas su vandeniu, duoda baltą, pieno pavidalo skystimą. Toks skiedinys vartojamas žmonių ir daugiausia gyvulių išorinėms ligoms dezinfekuoti, būtent: pūliuojančioms ir prikirmijusioms žaizdoms plauti, švirkšti į puslę, gyvulių sutinusioms žiotims tepti, pūliuojantį stomatitą ir kt. šalinti. Kreolino skiedinys daromas $^1/_2$—1% stiprumo, t. y. imama apie pusę šaukštelio kreolino stiklinei vandens. Kaip kada kreolinas ir geriamas (kapsulose arba žirneliuose) po 0,3 gramo 3 kartus per dieną viduriams dezinfekuoti ir įvairiems ten esamiems rūgimams šalinti.

Laikomas paprastoje bonkutėje.

Kseroformas (Xeroformium).

Tai geltoni, nežymaus kvapo ir niekur netirpstą milteliai. Kseroformas vartojamas išorinėms ligoms, pūliuojančioms žaizdoms, dedervinėms barstyti vieton kvepiančio jodoformo ir retkarčiais, choleros metu, visai mažame kieky geriamas žarnoms dezinfekuoti.

Laikomas užvožiamoje dėžutėje.

Lanolinas (Adeps lanae).

Tiršto pavidalo masė, kuri gaminama tam tikru būdu iš avių vilnų riebaus prakaito. Lanolinas yra silpno, ypatingo kvapo, gerai minša įvairiuose riebaluose ir aliejuose. Jis vartojamas tepalams gaminti, kosmetikos ir technikos reikalams.

Rankų ir veido oda, sutepta kosmetikos lanolinu, darosi minkšta, švelni ir atspari vėjo veikimui.

Laikomas bonkutėje.

Lekiantysis tepalas
(Linimentum ammoniatum).

Tai skystas, gelsvai baltas tepalas, kuris turi aštrų amoniako kvapą. Juo trinamas šiltoje vietoje kūnas nuo kaulus sukančių skaudėjimų. Prieš vartojant suplakti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoje.

Liepos žiedai (Flores tiliae).

Tai paprastos mūsų liepos žiedai kartu su priežiedžių pailgais lapeliais, kurių pravartu yra rinkti dideliais kiekiais, džiovinti nesaulėje ir brangiai parduoti.

(Apie tai smulkiau yra knygoje „Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas“). Liepos žiedai visų geriami arbatos pavidalu peršalimui, vandens ligai šalinti, prakaitui sukelti ir „kraujui valyti“. Arbata, išvirta iš 1 šaukšto sausų žiedų—1 stiklinėje vandens, geriama paprastai prieš gulant. Po arbatos reikalinga ypatingai saugotis skersvėjo.

Žiedai laikomi neilgiau kaip vieneri metai.

Limpamoji drobė

(Eplastrum adhaesivum extensum).

Tai tam tikru plasteriu lygiai išteptas plonas audeklas. Pašildyta limpamąja drobe apdedamos įvairios šunvotės, spuogai ir labiausiai, tie, kurie nepatogu yra aprišti. Tokiu būdu aplipdyti spuogai greičiau pritvinksta ir, kas svarbiausia, neužsikrečia dulkėmis.

Be to, vaistinėse parduodamas dar vadinamas angliškasis plasteris, tiktai pastarasis prieš dedant ant žaizdų jau nebešildomas, bet vandeniu sušlapinamas.

Laikomas dėžutėje.

Lizoformas (Lysoformium).

Tai charakteringo kvapo, gelsvos spalvos skystimas, kuris gerai minša vandeny. Mišiniu iš 1 šaukštelio lizoformo ir 1 stiklinės vandens dezinfekuojamos žaizdos, rankos ir šiaip limpančia liga apkrėsti daiktai, švirkščiamas moterims baltplovei šalinti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje.

Lisnikų saldainiai (Trochisti santonini).

Vaistinėse parduodami tam tikram vaikų amžiui atitinkami saldainiai, kurie valgomi vidurių kirmėlėms (dėlėms, lisnikams) naikinti. Saldainiai priiminėjami gydytojų nurodymu prisilaikant tam tikros dietos. Po saldainių patariama išgerti ričinos arba šaltekšnio žievės arbatos.

Laikomi bonkutėje, sausoje vietoje, ne saulėje.

Be saldainių, vaistinėse parduodami dar paprasti cukriniai lisninkų „grūdeliai". Pastarieji geriami meduje arba saldžiame vandeny po 2 šaukšteliu per dieną.

Lūpų tepalas (Ceratum labiale).

Tai kietas, gero kvapo, pieštuko pavidalo, raudonos arba baltos spalvos tepalas. Jis gaminamas iš baltojo vaško, spermaceto, saldžiųjų migdolų aliejaus, alkonino ir iš įvairių eterinių aliejų.

Tepalu trinamos nuo vėjo suskeidėjusios lūpos.

Laikoma dėžutėje, vėsioje vietoje.

Magnezija lengvoji, Magnio karbonatas (Magnesia carbonica).

Balti, purūs, vandeny netirpstą gabaliukai arba milteliai. Ši magnezija gaminama iš tam tikrų druskų, arba mineralų. Vartojama ji miltelių pavidalo daugiausia mišiny su kitais vaistais po 0,3—1,0 gramą skilvio slogai, kartėliui (rėmui) šalinti ir aplamai viduriams tvarkyti. Magnezija lengvoji, suplakta su vandeniu, duodama gerti įvairiomis rūgštimis ir aršeniku nusinuo-

dijusiems žmonėms. Kai kas magnezijos gabaliukais valo baltus batelius, zamšines pirštines, gelumbines baltas skrybėles ir kt.

Laikoma dėžutėje.

Medžio actas (Acetum pyrolignosum).

Tai tamsiai žalios spalvos permatomas skystimas. Jis gaunamas, kaipo pašalinė medžiaga degutą iš medienos varant. Medžio actas sunkaus ir nemalonaus kvapo, karčiai rūgštaus skonio. Susideda jis iš paprasto acto ($4^1/_2$—6%), acetono, medžio spirito, kreozoto žymių ir kitų deguto sudėtinių dalių. Medžio actas atmieštame pavidale (1 šaukštas acto — 1 stiklinėje vandens) tinka tiktai išorinėms ligoms dezinfekuoti, pavyzdžiui, švirkšti nuo baltplovės, gyvulių pūliuojančioms žaizdoms plauti ir kt.

Laikomas paprastoje bonkoje.

Mėlynasis akmenėlis, vario sulfatas (Cuprum sulfuricum).

Tai gražiai mėlynos spalvos kristalai, tirpstą vandeny, be kvapo, smarkiai traukiančio skonio. Jis gaminamas iš metalo vario ir sieros rūgšties. Mėlynuoju akmenėliu trinamos trachoma sergančios akys, jo tirpinys švirkščiamas baltplovei šalinti, sukeliamas vėmimas (fosforu nusinuodijusiems) ir kt. 10% mėlynojo akmenėlio tirpiniu prausiant bei purkščiant naikinamas medinių trobų gadintojas grybėlis „Merulius lacrimans“ ir šalinami kai kurie kultūrinių augalų kenkėjai.

Laikomas dėžutėje.

Mentolis (Mentholum).

Bespalviai, mėtų kvapo ir skonio pailgi kristalėliai; jis gaminamas iš mėtų aliejaus; tirpsta riebaluose, spirite, etere, o vandeny nors ir netirpsta, bet priduoda jam savo kvapą ir skonį. Mentolis vartojamas įvairiems reikalams, geriamas lašais vėmimui sustabdyti (nėščioms motinoms), viduriams dezinfekuoti, sunkiam kosuliui nuraminti, dantų skaudėjimui sumažinti ir kt. Tepaluose arba spirite mentolis gerai ramina reumato, migrenės skausmus ir kt. Be to, migrenei šalinti iš mentolio gaminamas tam tikras pieštukas, kuriuo trinami smilkiniai ir kakta.

Laikomas standžiai užkimštoje bonkoje.

Metylių, pelynų lašai (Trinctura absinthii).

Metylių lašai gaminami iš sausų metylių žolės ir iš spirito. Geriami jie po 25-40 lašų taurelėje vandens prieš valgant apetitui sukelti ir šiaip neveikliems viduriams sutvarkyti.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Mėtų lašai (Trinctura menthae piperitae).

Mėtų lašai permatomi, gražiai žalios spalvos ir malonaus, šalto skonio. Lašai, užlašinti ant cukraus, čiulpiami kelis kartus per dieną viduriams sutvarkyti ir šiaip kūnui sustiprinti bei nervams nuraminti.

Laikomi gerai užkimštoje bonkoje, ne saulėje.

Obuolių geležies lašai (Trinctura ferri pomati).

Lašai šie gaminami iš obuolių ekstrakto, iš spirito r iš cinamonų vandens. Jie rusvai juodos spalvos ir bent

kiek traukiančio skonio. Geriami po 20-60 lašų kelis kartus per dieną raudoname vyne arba vandeny mažakraujystei šalinti.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Opodeldokas (Opodeldoc).

Opodeldokas esti skystas ir tirštas. Jie abu yra geras vaistas nuo reumato trinti skaudančioms kūno vietoms.

Laikomas gerai užkimštoje bonkoj, vėsioje vietoje.

Orarykštės šaknis (Rhizoma Iridis).

Vaistinėse parduodama miltelių arba nutekintų gabaliukų pavidalu ir visai neapdirbtos šaknys. Milteliais valomi dantys ir kai kurios pilulės barstomos; nutekinti gabaliukai duodami mažiems vaikams čiulpti, nuo ko jų stipresni dantys užauga. Be to, orarykštės šaknys vartojamos kulinarijoje, likerių gamyklose, kosmetikos ir parfumerijos reikalams.

Vadinamąją vokiškąją orarykštės rūšį (Iris Germanica, ne florentinišką) galima gerai auginti ir Lietuvoje. Ji reikalauja paprastos, purios, prie kalkių ir prie molio dirvos.

Laikoma dėžutėje.

Parafinas (Parafinum).

Parafinas yra naftos produktas. Jis esti skystas — Parafinum liquidum ir kietas — Parafinum solidum. Abu jie plačiai vartojami medicinos ir technikos reikalams, daugiausia kaipo pagrindinė medžiaga tepalams gaminti.

Laikomas paprastose sąlygose.

Paregorikas (Tinctura Opii benzoica).

Tai šviesiai gelsvos spalvos skystimas. Jis geriamas po 15-25 lašų 3—4 kartus per dieną šiltame piene sausam kosuliui suminkštinti, skrepliui atkosėti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje.

Pataisų milteliai (Pulvis Lycopodii).

Gelsvi, čiupinėjant atrodo neva riebūs milteliai. Jie renkami mūsų miškuose. (Apie tai smulkiau pasakyta knygoje „Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas").

Sterelizuotais pataisų milteliais barstomi mažų vaikų nušutimai ir kai kurios odos žaizdos; taip pat vaistinėse barstomi šviežiai pagaminti vaistiškieji žirneliai „piliulės", kad jos nesusilipdytų.

Pieno cukrus (Saccharum lactis).

Vaistinėse parduodamas maltas pieno cukrus baltų miltelių pavidalu. Jis mažai tirpsta vandeny, be kvapo, truputį saldaus skonio, dantyse pamažu skrupsi.

Šis cukrus gaminamas iš paprasto karvės pieno. Cukraus pienu daugiausia gydomi mažų vaikų viduriai ir, be to, dažnai jis dedamas į kai kuriuos vaistingus miltelius jų svoriui padidinti ir apsaugoti nuo drėgnumo.

Laikomas dėžutėje, sausoje vietoje.

Pipirmėčių aliejus (Oleum Menthae piperitae).

Skaidrus, charakteringo mėtų kvapo ir stipraus, šaldančio skonio skystimas. Jis gaminamas iš pipirmėčių žolės gana paprastu būdu. (Apie pipirmėčių augi-

nimą Lietuvoje ir iš jų aliejaus gaminimą plačiau pasakyta brošiūroje „Pipirmėtė“, 2-ji Botanikos Sodo laida).

Mėtų aliejus dedamas į mėtų lašus, į dantų miltelius, į tam tikrus saldainius, ir vartojamas įvairiems kitiems vaistams gaminti, pavyzdžiui, dažnai dedamas į įvairius tepalus reumatui, diegliams, įvairiems odos uždegimams tepti, trinti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje.

Potašas (Kalium carbonicum).

Švarus mediciniškasis potašas gaminamas daugiausia iš augalinių pelenų. Tai sausi, balti, ypatingo šarmo skonio, tirpstą drėgname ore ir vandeny ir netirpstą spirite milteliai. Iš potašo kartu su geležies sulfatu gaminami geležies žirneliai, kurie geriami po 1 žirnelį 3 kartus per dieną, pavalgius, mažakraujystei šalinti. $^1/_2$=2% potašo tirpiniu kai kas prausia smulkiai spuoguotą kūną. Virinant potašo tirpinį su riebalais bei aliejais gaunami vadinamieji skystieji muilai.

Laikomas standžiai užvožtoje bonkutėje.

Pupalaiškio lapai (Folia Trifolii fibrini).

Tai nepaprastai geras mūsų krašte augąs vaistas. Sausų pupalaiškių lapelių arbata (15—20 gramų pupalaiškių lapų — 1stiklinėje vandens) geriama po 1 stiklinę už pusvalandžio prieš valgant. Pupalaiškiai geriami nuo įvairių vidurių ligų, pavyzdžiui, skilvio slogai, gemorojui šalinti, apetitui sukelti ir aplamai visam kūnui stiprinti.

Plačiau apie pupalaiškių naudojimą yra pasakyta knygoje „Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas".

Pupalaiškių lapai laikomi sausoje vietoje ir neilgiau kaip vieneri metai.

Pušies pumpurai (Turiones pini).

Vaistams naudojami pavasariniai pušies džiovinti pumpurai. Iš jų gaminami tam tikri lašai (Tinctura pini), kurie geriami po 25—30 lašų 3 kartus per dieną „kraujui valyti", pūslei dezinfekuoti ir kt. Vieton lašų geriama pušies pumpurų arbata (1 šaukštas pumpurų—1 stiklinėje vandens).

Laikomi gerai užvožiamose dėžėse, ne ilgiau kaip vieneri metai.

Rabarberis (Rhizoma Rhei).

Tai kinų krašto brangaus augalo šaknis, kuri vaistinėse parduodama piaustyta, malta, lašų ir ekstrakto pavidalu. Rabarberio vaistus plačiai vartoja ne tik visų kraštų liaudis, bet ir mokslo medicina ir veterinarija, daugiausia viduriams valyti. Rabarberio milteliai gerti geriausia pavalgius po 0,5 — 2,0 gramo, po kurių paleidžia vidurius per 8—10 valandų. Mažas miltelių kiekis, taip 0,05—0,2 gramo, vidurių jau nebesilpnina, bet tiktai reguliuoja arba net ir sulaiko juos. Visai mažų vaikų viduriams tvarkyti geriausia duoti po arbatinį šaukštelį rabarberio sirapas arba kūdikių milteliai, (Pulvis Magnesiae cum Rheo) imant jų ant peilio viršūnės.

Laikomas sausoje vietoje.

Rabarberio sirapas (Sirupus Rhei).

Tai apykarčiai saldus, rusvai rausvos spalvos, charakteringo kvapo skystimas. Jis gaminamas iš rabarberio augalo šaknies.

Rabarberio sirapas vartojamas lašais arba šaukšteliu mažų vaikų geltlygei šalinti ir sukietėjusiems viduriams tvarkyti.

Laikomas bonkutėje vėsioje vietoje, kad nesurūgtų.

Ramunėliai (Flores Chamomillae vulgaris).

Tai visiems mums žinomų ramunėlių žiedai. Jie geltoni su baltais lapeliais, malonaus kvapo. Ramunėlių galvutės turi būti nepajuodę, be pelėsių kvapo, be stiebelių ir švariai surinktos. Ramunėlių žiedai labai plačiai vartojami arbatos pavidalu įvairiems reikalams, pavyzdžiui: traškanojančioms akims plauti, gerklei skalauti, fliusui šalinti ir kt. Kai kas geria ramunėlius kietiems viduriams sutvarkyti, diegliams ir pilvo išputimui šalinti.

Stipriu ramunėlių viralu kai kas plaukus plauja, nuo ko jie per kurį laiką šviesiai geltoni pasidarą.

Laikomi sausoje vietoje, gerai užvožtoje dėžutėje.

Raspailio vanduo (Aqua sedativa Raspaili).

Tai stipriai kvepiąs, bespalvis, permatomas skystimas, kuriuo trinama kakta, apyausiai, smilkiniai migrenės ir šiaip galvos skaudėjimams šalinti.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje.

Ricina (Oleum ricini).

Visiems gerai žinomas tirštokas aliejus, kuris gaminamas iš tam tikrų augalų sėklų. Ricina charakteringo kvapo ir skonio, bespalvė arba bent kiek gelsva; ji tirpsta stipriame spirite ir 96° acto esencijoje. Ricina geriama po 10 — 30 gramų (t. y. 1/2—2 šaukštu) viduriams valyti. Išgertoji per 5 valandas paleidžia vidurius be skaudėjimo ir be suerzinimo, dėl to ji duodama net vidurių uždegimu, vidurių šiltine sergantiems ligonims, nėščioms motinoms ir kt. Ricinos skonis gerinamas juoda kava, alumi, vynu ir kt.

Laikoma paprastoje bonkutėje.

Rūgščioji druska (Acidum tartaricum).

Ši rūgštis gaminama iš vynuogių produkto. Ji—bespalvių, skaidrių arba baltų miltelių pavidalo, nesikeičia ore, tirpsta vandeny ir spirite; kaitinama ji pavirsta į anglį ir kvepia degintu cukrumi, kuo rūgščioji druska, be kita ko, skiriasi nuo citrinos rūgšties.

Rūgščioji druska vartojama „šniokščiantiems milteliams“ ir vandenims gaminti, dedama į gėrimus ir į valgį skoniui pagerinti.

Laikoma standžiai uždengtoje bonkutėje, sausoje vietoje.

Sacharinas (Saccharinum).

Sacharinas yra bespalviai kristalėliai arba balkšvi milteliai. Jie gerai tirpsta vandeny, labai saldūs (geras sacharinas apie 500 kartų saldesnis už cukrų). Sacharinas kaip kada yra dedamas į vaistus, pritaikytus inkstų ligomis sergantiems žmonėms, bet daugiausia

beturčių žmonių geriamas cukraus vietoje. Kaip kas mano, kad sacharinas esąs sveikatai kenksmingas, bet galutinai tas klausimas, rodos, dar neištirtas, nes esą ir tokių žinių, kad, pavyzdžiui, žmogus, iš karto išgėręs 5 gramus sacharino, nieko ypatingo nejautęs.

Laikomas bonkutėje.

Sabadilos actas (Acetum Sabadillae).

Tai gelsvos spalvos ir ypatingo kvapo skystimas. Mišiniu—2 gramai sabadilos acto, 10 gramų degtinės ir 88 gramų vandens—naikinamos utėlės ir glindos. Dėl to šiuo mišiniu vilginami utėlių apsėsti plaukai, o rytais jie plaujami minkštu, su kėliais acto lašais, vandeniu ir žaliuoju muilu.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje, atsargiai — nuodingas.

Saldžioji košelė (Electuarium sennae).

Tai tamsi, žalsvai rusvos spalvos, tirštoka, saldaus skonio košelė. Ji valgoma po 1/2—2 šaukšteliu susilaikiusiems viduriams valyti.

Laikoma bonkutėje vėsioje vietoje.

Salicilo natris (Natrium salicylicum).

Balti milteliai arba baltai blizgą sriegeliai. Jie be kvapo, gaižiai saldaus skonio, gerai tirpstą vandeny ir iš dalies—spirite. Salicilo natris gaminamas iš salicilo rūgšties ir iš geriamosios sodos. Salicilo natris geriamas po 0,3—iki 2,0 gramų 1—3 kartus per dieną miltelių arba tirpinio pavidalu aštriam reumatui, neuralgijai šalinti, kūno temperatūrai sumažinti ir kt.

Salicilo natris geriamas pavalgius. Seniau, vieton salicilo natrio žmonės vartodavo salicilo rūgštį, bet dabar pastaroji vartojama tiktai išorinėms ligoms dezinfekuoti, kaip antiseptikos vaistas. Vieton salicilo preparatų, kaip kas geria jauno žilvičio žievės arbatą (1 šaukštas džiovintos žievės—1 stiklinėje vandens).

Visi salicilo vaistai vartojami tam tikro atsargumo prisilaikant, nes jie neigiamai veikia širdį ir inkstus.

Laikomas gerai užkimštoje bonkutėje, sausoje vietoje.

Saliolis (Salolum).

Balti, kaip miltai smulkūs kristalėliai. Saliolis turi charakteringą, silpną kvapą ir girgždantį skonį, beveik visai netirpstąs vandeny, o spirite, aliejuose ir kt. gerai tirpstąs. Saliolis geriamas po 0,3—0,5 gramo dažniausiai žarnoms, pūslei dezinfekuoti. Saliolis taip pat vartojamas ir išorinėms ligoms dezinfekuoti tepalų ir miltelių pavidalu, pavyzdžiui, nosies slogai šalinti, su ricina sumaišius—egzemoms tepti ir kt.

Laikomas bonkutėje.

Senesų gėralas (Infusum Sennae compositum).

Tamsus, charakteringo kvapo ir skonio skystimas. Suaugę žmonės geria 1—2 šaukštu prieš guldami viduriams valyti. Gėralas šis turi būti visada šviežias, be rūgštaus kvapo.

Laikomas bonkutėje, šaltoje vietoje.

Senesų lapeliai (Folia Sennae).

Tai tiktai šiltuose kraštuose augančio tam tikro medelio lapeliai. Jie smaili, iki 5 cm. ilgio, ploni,

be kvapo, žalsvos spalvos, gleivingai apykarčio skonio. Senesų lapelių arbata geriama po $^1/_2$—1 stiklinę viduriams valyti. Senesų arbata verdama šitaip: 1 kupinas šaukštas lapų šutinamas 1 stiklinėje vandens apie 2 valandas laiko, po to ataušęs skystimas košiamas. Arbatą gerti patariama prieš gulant, tada ji susilpnina vidurius per 5—10 valandas.

Vieton lapelių tokiu pat būdu ir vienodame kieky galima gerti tų pačių senesų medelių ankštytes (Folliculi sennae). Senesų arbatą galima gerti užšaldžius.

Laikomi sausoje vietoje.

Siera (Sulfur).

Siera esti gabalų arba miltų pavidalo. Pastaroji sieros žiedais, arba sieros pienu, vadinama. Gabalinė siera geltona, kieta, traški. Sieros žiedai — rupūs, geltoni milteliai, pirštuose trinami girgžda. Sieros pienas — šviesiai gelsvi, smulkūs milteliai. Visos trys išvardytos sieros rūšys — be kvapo, be skonio, vandeny netirpstą, dega melsva liepsnele, sudaro ėdrius sieros anhidrido garus. Nevalyta siera randasi gamtoje įvairių metalų bei jų rūdų pavidale. Siera labai plačiai pritaikoma ne tik medicinos, bet ir technikos reikalams. Kaipo vaistas siera dažniausiai dedama į įvairius tepalus niežams, egzemoms, įvairiems šlakams, veido kregždėms ir šiaip įvairioms odos ligoms šalinti. Be to, mažame kieky, apie 0,3 gramo, siera net geriama viduriams tvarkyti, skrėpliui atkosėti ir kt. Į vidurius siera duodama daugiausia gyvuliams, bet ir tai visados atsimenant, kad šį vaistą šiek tiek ilgiau geriant galima sukelti pavojingą žarnų slogą.

Laikoma dėžutėje.

Sieros tepalas (Unguentum Sulfuratum).

Sieros tepalas geltonas, be stipresnio ypatingo kvapo; vartojamas išimtinai niežams (sausiams) šalinti. Laikomas bonkutėje.

Sieros kepsnys, kalio sulfatas (Kalium sulfuratum).

Tai kietų, tamsiai rusvų skeveldrų pavidalo gabalėliai, kurie smarkiai kvepia supuvusių kiaušinių kvapu, praskysta drėgname ore, tirpsta vandeny. Iš sieros kepsnio daromos dirbtinės sieros tynės reumatui, niežams ir kt. gydyti. Vienai suaugusio žmogaus tynei imama 50 iki 150 gramų sieros kepsnio ir apie 100 gramų sieros rūgšties. (Tas viskas prieš maudantis tirpinama visos vonios vandeny).

Sausas sieros kepsnys laikomas gerai užvožtoje bonkoje, kad neatidrėgtų.

Sėmenys (Semina lini).

Tai visiems žinomi mūsų linų sėmenys. Medicinos reikalams jie vartojami daugiausia karštiems prietvilkiams (katoplazmoms) statyti. Dėl to sėmenys, užrišti mažuose maišeliukuose, prieš dedant prie sutinusios kūno vietos, šutinami piene arba vandeny.

Šalavijos (Folia Salviae).

Tai pietų kraštų augalo Salvia officinalis lapeliai. Jie charakteringo kvapo, raukšlėto pavidalo, apykarčiai traukiančio ir bent kiek šleikštaus skonio. Šal a-

vijos arbata (1 šaukštas lapų—1 stiklinė vandens) šutinamas fliusas, plaujama užkimusi gerklė, burna ir kt.

Laikomas sausoje vietoje nedaugiau kaip vieneri metai.

Šalavijas galima puikiai auginti ir Lietuvoje.

Šaltekšnio žievė (Cortex frangulae).

Tai Lietuvoje augančio medelio šaltekšnio žievė kuri geriama arbatos pavidalu (1 šaukštas žievės—1 stiklinė vandens) viduriams valyti. Šaltekšnio žievė geriama tiktai ta, kuri išsistovėjo sausame sandėly ne mažiau kaip 2—3 metus, nes ji šviežia, užuot vidurius valiusi, kankinantį vėmimą sukelia. Apie šaltekšnio žievės vartojimą daugiau galima sužinoti knygoje „Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas".

Mūsų šaltekšnio žievė savo puikiai vaistiška vertybe pilnai pakeičia brangią, iš užsienių įvežamą, žievę „Cortex Frangulae".

Švino vanduo (Aqua plumbi).

Tai drumstas balkšvas skystimas, kuris gaminamas iš tam tikros švino druskos. Švino vanduo vartojamas kompresams ir prievilgiams daryti, sumuštus sutinimus ir šlapias egzemas perrišant.

Švino druskos yra labai nuodingos, dėl to, turint su jomis reikalo (raidžių rinkėjams, dažytojams ir kt.), reikalingas ypatingas atsargumas: dažniau pieno gerti, dažnai pirty praustis, prieš valgant visados rankas ir veidą prausti.

Laikomas paprastoje bonkutėje.

Švino tepalas (Unguentum plumbi).

Šviežias švino tepalas yra gelsvos spalvos, be ypatingo stipresnio kvapo. Jis naudojamas pūliuojantiems išbėrimams ir nušaldytoms kūno vietoms tepti.

Laikomas vėsioje vietoje.

Talkas (Talcum venetum).

Smulkūs, balti, lyg riebūs, sunkūs, be kvapo ir be skonio milteliai. Jie netirpsta nei vandeny, nei spirite, nei rūgštyse, nei šarmuose. Talkas randasi gamtoje tam tikro mineralo pavidale. Medicinos reikalams talkas vartojamas miltelių ir tepalų pavidale išorinėms ligoms barstyti bei tepti. Kai kas smulkiais talko milteliais barsto vidury odines avalines ir pirštines, kad jos prie sukaitusio kūno neliptų. Taipogi talkas yra plačiai pritaikomas technikos ir fabrikų reikalams.

Laikomas paprastoje dėžutėje.

Tanalbinas (Tannalbinum).

Tai chemiškas tanino su kiaušinio baltymu junginys. Tanalbinas yra gelsvų miltelių pavidalo. Jis be kvapo, traukiančio skonio, vandeny ir spirite netirpsta. Tanalbinas geriamas 3—4 kartus per dieną po 0,3—0,6 gramo paleistiems viduriams sulaikyti.

Laikomas paprastoje bonkutėje.

Taninas (Acidum tannicum).

Taninas gaminamas daugiausia iš ąžuolo lapo gumbelių. Jis šviesiai gelsvos spalvos, charakteringo

kvapo ir smarkiai traukiančio skonio milteliai, kurie gerai tirpsta vandeny, glicerine, spirite ir netirpsta aliejuose. Tanino tirpiniu (1 šaukštelis tanino—1 stiklinėje vandens) skalaujami skaudą dantys, plaujama burna, leidžiama į nosį pratrūkusiam kraujui sulaikyti, vakarais prausiamos prakaituojančios kojos, pažastys ir kt. Be to, taninas visai mažame kieky (taip apie 0,1 gramo tanino—1 taurelėje vandens) geriamas paleistiems viduriams sustiprinti, nuo dezinterijos ir kt. Technikoje ir laboratorijose taninas irgi plačiai vartojamas, pavyzdžiui, odos ir kailių raugyklose, tam tikrų geležies rašalų gamyboje ir kt.

Laikomas sausoje vietoje.

Terpetinas (Oleum terebinthinae).

Tai spygliuotųjų medžių produktas, kuris esti valytas ir paprastas. Valytas terpetinas skystas, skaidrus, bespalvis arba tiktai truputį gelsvos spalvos, ypatingo kvapo ir gnybančio skonio, minša aliejuose, chloroforme, stipriame spirite ir etere (vandeny neminša). Terpetino tepalu trinamas kūnas nuo reumato, nuo dieglių, nuo peršalimo ir kt. Gerti terpetino nepatariama, nes jis inkstams kenkia.

Laikomas gerai užkimštame buteliuke.

Turkpipiriai (Fructus Capsici).

Tai subrendę, raudoni, šiltesnių kraštų tam tikro augalo (Capsicum annunm L) vaisiai. Vaistinėse perkamieji turkpipiriai vidury tušti, su daugeliu gelsvų sėklų, be kvapo, labai aštraus skonio. Jie vartojami turkpipirių lašams (Tinctura Capsici), trejadevynerioms

gaminti ir kt. Turkpipirio lašai geriami vandeny apetitui pagerinti, visam kūnui sustiprinti, taip pat vartojami trinti nuo reumato, diegliams varyti ir kt., visų daugiausia turkpipirio vartojama valgyti ir marinuoti, kaipo gardumyną. Gerą karštą vasarą turkpipiriai ir Lietuvoje neblogai užauga.

Laikomi sausoje vietoje.

Turkpipirių lašai (Tinctura Capsici).

Turkpipirių lašai permatomi, rausvai geltonos spalvos, gnybančio skonio. Jie gaminami iš turkpipirių vaisių ir iš spirito. Geriami po 5—20 lašų, geriausia gleivėtuose skystimuose, padagrai šalinti ir skilvio veiklumui pakelti. Turkpipirių lašai, sumaišyti su terpentinu arba su kai kuriais tepalais, vartojami trinti nuo reumato.

Laikomi gerai užkimštoje bonkoje.

Turkriešučių lašai (Tinctura Gallarum).

Lašai šie gaminami iš tam tikrų „riešučiukų“ ir iš spirito. Jie permatomi, tamsiai rusvos spalvos ir traukiančio skonio. Tyrais arba su jodu sumaišytais turkriešučių lašais tepamos nušalusios kūno vietos, dantų smegenys ir kai kurios pūliuojančios žaizdos.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Žaliasis muilas (Sapo viridis).

Tai tiršta, žalios arba gelsvai žalios spalvos masė. Ji tirpsta vandeny ir spirite, yra charakteringo kvapo. Žaliasis muilas gaminamas daugiausia iš linų aliejaus

ir iš tam tikros kalio druskos. Jis vartojamas kaipo pigus muilas rankoms, namų gyvuliams ir šiaip įvairiems daiktams plauti dirbtuvėse, ligoninėse ir kt. Žaliasis muilas dažnai dedamas į kai kuriuos tepalus odos ligoms tepti, pavyzdžiui nuo niežų ir kt.

Laikomas bonkoje.

Želatinas (Gelatina alba).

Permatomos, plonos, bespalvės, be kvapo plokštelės. Jos tirpsta 5 karšto vandens dalyse. Želatinas gaminamas daugiausia iš kremzlių, iš veršienos kaulų, iš žuvų sriegų ir kt. Vaistinėse iš želatino kartu su kitais vaistais gaminami tam tikri gumulėliai, žvakutės, kurios vartojamos nuo gemorojo ir nuo kitų panašių ligų. Be to, želatinas plačiai vartojamas technikos reikalams, vynų fabrikuose ir įvairiose laboratorijose.

Laikomas sausoje vietoje.

Žuvų taukai (Oleum Jecoris aselli).

Tai geltonas, charakteringo kvapo ir skonio aliejus. Jis gaminamas iš jūrų žuvies m e n k ė s kepenų. Žuvų taukai geriami žiemos metu kaipo puikus vaistas silpniems vaikams sustiprinti, daugiausia skrofulu, tuberkuliozu, vištalakte ir kt. ligomis sergantiems. Taukai geriami 3 kartus per dieną po 1 šaukštą prieš valgant.

Kas nepakenčia žuvų taukų kvapo, skonio arba keno viduriai juos blogai virškina, tai prie žuvų tau-

kų reikalinga pirmiau priprasti. Del to taukai iš pradžių geriami visai pamažėle, bemaž lašais.

Laikomi šaltoje vietoje.

Valerijonų lašai (Trinctura Valerianae).

Valerijonų lašai gaminami iš 2 dalių valerijonų šaknų, merkiant juos 7 paroms 10 spirito dalių. Jie permatomi, rausvai rusvos spalvos, charakteringo kvapo. Valerijonų lašai geriami po 10—60 lašų kelis kartus per dieną vandeny nervams nuraminti, širdies veiklumui pakelti nuo apalpimų ir kt.

Valerijonų lašai esti paprasti ir su eteru. Jie abieji bemaž vienodai vartojami.

Laikomi gerai užkimštoje bonkutėje.

Vazelinas (Vazelinum).

Tai tiršta, permatoma, be kvapo ir be skonio, balta arba geltonos spalvos masė; ji gaminama iš naftos produktų. Vazelinas vartojamas įvairiems vaistiškiems tepalams gaminti, sausiems plaukams tepti, rankų odai suminkštinti ir kt. Be to, vazelinas yra plačiai pritaikomas technikos reikalams ir žemės ūky įvairioms mašinoms tepti.

Laikomas dėžutėje.

Vandens dioksidas

(Hydrogenium hyperoxydatum).

Vandens dioksidas yra paprasto, švaraus vandens pavidalo, be kvapo, charakteringo, traukiančio skonio.

Tyras arba pusiau vandeniu atskiestas vandens dioksidas vartojamas burnai, nosiai, ausims plauti nuo įvairių uždegimų, kaipo gerai dezinfekuojąs vaistas.

Laikomas vėsioje, tamsioje vietoje nepilnuose, storo stiklo buteliukuose.

Vata (Gossypium).

Tai šiltų kraštų tam tikro augalo vaisių produktas. Mediciniškoji vata būna paprasta ir vadinamoji higroskopinė. Pastaroji balta, pirštuose girgžda ir labai greit vandenį geria. Del to ji gerai iš žaizdų drėgmę traukia ir sudaro skaudančioms vietoms gerą, minkštą uždangą. O šiltiems kompresams daryti daugiausia vartojama paprastoji vata.

Pastaraisiais laikais vieton higroskopinės vatos pigumo dėliai daug vartojama l i g n i n o, kuris gaminamas iš lapuočių medžių medienos, daugiausia iš epušienos.

Vilkinsono tepalas (Unguentum Wilkinsoni).

Tai juodai rusvos spalvos ir deguto kvapo tepalas. Jis vartojamas išimtinai niežams (sausiams) šalinti. Vilkinsono tepalu trinamas kūnas kas antrą dieną — viso tris, keturis kartus. Prieš trinant reikalinga kūną kaskart nuplauti žaliuoju muilu ir šiltu vandeniu. Niežus šalinti būtinai reikalinga visiems apsikrėtusiems šeimos nariams kartu, nes kitaip tuč tuojau vienas nuo kito užsikrečia šia biauria liga. Dėliai to reikalinga išsiprausus būtinai apsivilkti šviežiais, švariais skalbiniais, viršutiniais rūbais ir pakeisti dėvėtas lovų paklodes šviežiomis.

Laikomas bonkutėje.

Vezikatorija (Emplastrum Cantharidum).

Tai tamsios spalvos plasteris. Jis gaminamas iš įvairių smalų, sumaišytų su vašku, su riebalais ir su tam tikrų maltų vabzdžių milteliais. Plasteriu plonai tepamas audeklas, kuris paskui dedamas prie švariai nuprausto kūno skaudžios vietos. Po vezikatorija pritvinkusi pūslė atsargiai praduriama prie apačios, skystimas išleidžiamas, o suerzintoji vieta patepama boro vazelinu ir aprišama. Vezikatorija statoma nuo pleurito, nuo reumatos ir nuo kt.

Pritvinkusią pūslę praduriant reikalinga stropiai daboti švaros. (Šiltu vandeniu ir muilu gerai nuplauti rankas, spiritu apšluostyti pačią pūslę ir adatą, kuria pradursite).

Apie grynai augalinius vaistus platesnių žinių galima rasti knygoje „Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas“. Knyga parduodama visuose knygynuose po 5 litus.

TURINYS.

Prakalba 3
Acto esencija. . . . 5
Alijošius 6
Alijošiaus lašai . . . 6
Alūnas 6
Amoniakas. 7
Angliškasis plasteris . 32
Angliškoji druska . . 7
Anyžių lašai su amoniaku 8
Anodija, Hoffmano lašai 8
Aspirinas 8
Arniko lašai 9
Averino tepalas . . . 9
Baltojo sublimato tepalas 9
Benzinas 9
Bertoleto druska . . 10
Bismutas 10
Boraksas 11
Boro rūgštis 11
Boro rūgšties tepalas . 12
Botkino lašai 12
Botkino milteliai . . 12
Burovo skystimas . . 13
Bromo natris 13
Bromo kalis 13
Cinko oksidas . . . 13
Cinko tepalas . . . 14
Citrinos rūgštis . . . 14
Cukraus kalkės . . . 26
Danijos karaliaus lašai 14
Dantų lašai 15
Dantų milteliai . . . 30
Degutas 15
Deguto vanduo . . . 15
Degintas alūnas . . . 15
Degintas boraksas . . 11
Deginta magnezija . . 16
Destiliuotas vanduo . 16
Drignių aliejus . . . 16
Fosforo kalkės . . . 28
Garstyčių popieris . . 17
Geležies chloridas, Geležies raudonieji lašai 17
Geležies sulfatas . . 17
Geriamoji soda . . . 18
Gipsas 18
Gyvojo sidabro plasteris 19
Glaubero druska . . 19
Glaubero druskos miltai 19
Glicerinas 19
Hebro spiritas . . . 20
Inozemcevo lašai . . 20
Jodas 20
Jodo geležies sirapas . 21
Jodo kalis 21
Jodoformas 22
Jovaro (topolio) pumpurai 22
Ybiškės sirapas . . . 22

Kalio permanganatas . 23
Kalkių tepalas . . . 23
Kalkių vanduo . . . 23
Kamporas 23
Kamporo aliejus. . . 24
Kamporo tepalas . . 24
Karalių milteliai. . . 25
Karbolius 25
Karboliaus tepalas . . 26
Karčioji arbata . . . 26
Karlsbado druska . . 26
Kefiras 27
Kiaulagrikiai 27
Kiaulės taukai . . . 28
Kinai 28
Kinų lašai. 29
Kolofonija. 29
Kolodija 29
Kreidas. 30
Kreolinas 30
Kseroformas 31
Kvepiantysis actas . . 5
Kūdikių milteliai . . 39
Lanolinas 31
Lekiantysis tepalas . . 31
Liepos žiedai. . . . 31
Limpamoji drobė . . 32
Lizoformas 32
Lisnikų saldainiai . . 33
Lūpų tepalas. . . . 33
Magnezija lengvoji, Magnio karbonatas . . 33
Medžio actas. . . . 34
Mėlynasis akmenėlis . 34
Mentolis 35
Metylių, pelynų lašai . 35
Mėtų lašai 35
Obuolių geležies lašai 35
Opodeldokas 36
Orarykštės šaknis . . 36
Parafinas 36
Paregorikas 37
Pataisų milteliai. . . 37
Pieno cukrus 37
Pipirmėčių aliejus . . 37
Potašas. 38
Pupalaiškio lapai . . 38
Pušies pumpurai . . 39
Rabarberis. 39
Rabarberio sirapas . . 40
Ramunėliai 40
Raspailio vanduo . . 40
Ricina 41
Rūgščioji druska . . 41
Sacharinas. 41
Sabadilos actas . . . 42
Saldžioji košelė . . . 42
Salicilo natris . . . 42
Salicilo rūgštis . . . 43
Saliolis 43
Senesų ankštys . . . 44
Senesų gėralas . . . 43
Senesų lapeliai . . . 43
Siera 44
Sieros kinai 28
Sieros pienas. . . . 44
Sieros tepalas . . . 45
Sieros kepsnys . . . 45

Sieros sulfatas . . . 45
Sieros žiedai 44
Sėmenys 45
Šalavijos 45
Šaltekšnio žievė. . . 46
Švino vanduo . . . 46
Švino tepalas . . . 47
Talkas 47
Tanalbinas 47
Taninas 47
Terpetinas. 48
Turkpipiriai 48
Turkpipirių lašai . . 49
Turkriešučių lašai . . 49
Žaliasis muilas . . . 49
Želatinas 50
Žuvų taukai 50
Valerijono lašai . . . 51
Vazelinas 51
Vandens dioksidas. . 51
Vario sulfatas . . . 34
Vata. 52
Vilkinsono tepalas . . 52
Vezikatorija 53

1) P. Uogintas. Perkūnija ir perkūnsargiai 1 lt.
2) Prov. K. Grybauskas. Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas. 5 lt.
3) Radio mėgėjams vadovėlis. Karl Treyse. 5 lt.
4) Kaip kūdikio sveikata ganyti. Vert. dr. Kairiūkštis. 3 lt. 50 cnt.
5) Motyna ir vaikas. O. Petkevičaitė. 1 lt.
6) Sveikatos dalykai. Dr. Vaičiūnas. 1 lt. 50 ct.
7) Kodėl žmonės svaiginasi. Levas Tolstojus. 50 cnt.
8) Knygrišystės darbai. V. Ruzgas. 6 lt.

Prašome tik parašyti ar paskambinti ir mes tą pačią dieną paštu išsiųsime visas knygų naujienas geriausiomis sąlygomis.

„SPAUDOS FONDO“
knygynas

Kaunas, Laisvės Al. 62. Tel. 12-12.

Lietuvos medicinos biblioteka
000084911

P-15198

Kaina 1 lt.

15,

„RAIDĖS“ SPAUSTUVĖ